

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Augusti Buchneri Orationes Panegyricæ

Buchner, August

Cliviæ, [1668]

V. Eidem Divo Iohanni Georgio &c. ipsis exeqviarum ipsius solennibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69483](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69483)

consilia ac mentes tuâ sanctissimâ illâ & sapientissimâ mente gubernata perpetuò ac rege, bonosq; ac laetos & salutare eos rum consiliis eventus aspira; ut sub principibus felicissimis in felicissimo Republicæ statu nos, liberiq; nostri, posteriq; eorum, agamus, colamus, moriamur felices; mox felicissimi tecum gratia tue munere in a-
vitatem victuri eternam.

D I X I.

ORATIO QUINTA.

EIDEM DIVO

JOHANNI GEORGIO I.
 DICTA IN TEMPLO ARCIS PRID.
 NON. FEBRUARIAS,

HOC EST, IPSIS EXEQUIARVM
 IPSIVS SOLENNIBVS

A. clo, lcc. LVII,

SI quis repentè in cœtum istum deferatur, cum ignarissimus, quid ageretur, sciens; videat tamen, quæ argumenta ex omni se parte incœroris pignoraque ad manum dent, facilè intellecturum crediderim, cui rei hæc instituta sit concio. Hæc ara enim, quæ imminet ponè, hæc, in quâ alto, cathedra, hic ad sinistram qui allevatur suggestus sacer, induta aterrimis panis omnia: hoc ipsum templum augustissi-
 F 5 wum,

mum, non sicut ante, in vavissimis vocum ac modulorum
 concentibus festum ac lætum; sed planctu lamentisque
 triste ac horritum; hæc vestra omnium denique ora,
 humecta lacrimis, dejecta quæ in terram (qui misero-
 rum atque lugentium habitus est) inculcabant abundè,
 non tam privatam aliquam larem, aut urbem unam,
 quam patriam ipsam percussam ac sauciam; nec ma-
 gnum quendam ac excellentem hominem, sed Princi-
 pem omnium, communemque adeo patrem, sive ela-
 tum sive compositum. In quo uno tantum amissimus,
 quantum possidemus omnes: tantum lugemus, in
 quantum humani animi dolor intelligi potest. Cu-
 jus provisionibus atque consiliis, cujus tutelæ ac curis
 vitam, salutem, securitatem suam ac statum, & retulit
 quisque hætenus, & omnes debemus: nec temerè sit,
 qui non in funere ejus, propemodum funus seipsum ef-
 ferat. Heu, quo prolapsæ sunt nostræ spes! Quem
 habuerunt vota exitum? Quò tot orantium ante, &
 pro unius tuo capite, JOHANNES GEORGI
 PRIME, offerentium sua, ceciderunt preces? Ergo-
 né, ô Nomen sanctissimum, oravimus, quæ ferre fui-
 mus, indigni? Aut impetrari noluisti, quæ destinato-
 rum tibi inverterent ordinem? Quicquid sit, dura, in-
 auspicata, & res miserrima omnium est, optimum ma-
 ximum principem amittere. Senior quamvis decedat
 ac grandis, nondum maturè tamen videbitur mori.
 Ut vixerit multum, non satis vixisse credetur tamen,
 quâ potuit prodesse. Quòd plura contulerit, hoc col-
 laturus fuisse videbitur plura, qui benefacere nunquam
 cessavit. Optimi licet succedant; interrumpetur ta-
 men semper aliquid operis boni; intercedè ipsa &
 mora, dum transit imperium, deputatur in da-
 mno

mo, molesta certè est. Quocunqve oculorum aciem dirigo, quò mitto mentem, objicitur statim aliquid, quod advertat ac trahat, simulqve & admirandi prædicandiqve Principem, & deplorandi atqve lugendi necessitatem imponat. Hic se tropæa triumphiqve exerunt, quibus servavit patriam; libertatem afferuit, religionem collocavit in tuto, tremendus armis, potens consiliis, effectu felix. Ex alia parte se pacis opera, & munimenta illa securitatis nostræ ostendunt: ordinata judicia, publica disciplina correctæ; leges, aut interpretatæ veteres, aut latæ novæ; à desperatione atqve contemptu, quo belli furor adegerat, reducta ac vindicata literarum ac sapientiæ studia; constituti sacrorum ritus, & ceremoniæ ad certam formam reductæ; omnis divinus cultus deniqve & fidei sensus, definitus, declaratus, magnificeq; assertus. Quæ maxima amplissimaqve beneficia Principis, ut non deleta extinctaqve cum ipso sint, & immortalia perpetuaqve sperentur; quatenus tamen erepti memoriam refricant, in ipsâ jucunditate suorum fructuum quasi subamare scunt. De quibus cui dicendum sit, & apud Vos quidem, Sapientissimi Patres, quibus & ingens modus doctrinæ, & incredibilis in Principem amor ac reverentia semper fuit, quanto ingenio, quo ore spirituqve opus fore putabitis, ut & æquet dicenda, & ad quos dicitur, eorum votis judiciisque respondeat? Sustinui antea quidem in Principis laudibus periclitari vocis meæ exilitatem; sed quanto facilius tum partem fuit, quam totum nunc exequi? Cumque ad anni unius, aut fortè alterius etiam, defecerim opera, quò citius graviusqve ad actum omnem ætatis succumbam? Nam neque sublimia atqve cœlestia, humiliter; neque splendida atqve

atque illustria, obscure ac sordide; nec magna atque eximia, jejune viliterque explicanda sunt: & talibus vita principis constat; & nihil in mortui laudibus prætermitti oportet. Me verò audentem pietas fecit: & satius est quomodocumque dicere, quam, cum non dicere flagitium, tacere velle.

Qui oraturi accedunt Numen, in illam ferme se cœli convertunt plagam, unde diei exordium est. Ego perinde, dum nuncupata verborum vota incipio solvere, inde potissimum ducam initium, ubi intercepti fideris nostri lux primum prorupit. Sed multò diversa Principum ac cæterorum nascendi sors est. Privati enim patriæ jus ultra unius urbis oppidive non extendunt pomeria; Principes, quæ imperant, nati videntur: nec arctiores fines incunabula, quam ipsa illorum ditio habet; ut ortum eorum sibi quilibet vindicet, qui Dominos agnoscat. Non dissimulanda tamen Hermundurorum meorum felicitas est: qui primi grande hoc cœli exceperunt depositum, & mox commune fecerunt cæteris, quod Dresdæ ipsorum propitium commendaverat Numen. Nec nunc excurram in laudes, aut urbis aut gentis, quæ notæ vulgò præconio meo non indigent. Nam quid non habet Dresda, quo efferat se? Hermunduri autem, antiqua & nobilissima natio, quas gesserint res, quod florentissimum olim habuerint regnum ab albi nostro ad ripam Danubii usque, & ipsa Rhætorum productum juga, prisca canunt Annales. Genus principi, quo nullum antiquius aliud temere splendidiusve reperias. Quod cœptum à Witekindo magno, vetustissimo Saxonum aut Rege aut Duce, per tot heroum maximorum stemmata incorruptâ nobilitate decurrens, non eminentissima tantum Germaniarum

rum

rum culmina, ipsaque fastigia Cæsarum, complectitur; sed externis etiam regionibus stirpes inclitas, ac illustrissima decora, quoniam sceptrum ac diademata regia dedit. Infiniti laboris, & longi temporis negotium foret, explicari hæc omnia, & per propagines singulas in ultimam ire originem. Compendii igitur facienda oratio est & sicut augusta ac sancta, cum ingrediendi ac assidendi facultas haud est, veneramur, & præterimus; ita sub religiosæ salutationis honore veluti antiqua illa ac remota prætervectis ad propiora festinandum. Nam de ALBERTO abavo quid dicam, illo Martio pullo: quem ob invictam armorum virtutem, & incredibile animi robur, quidam TEVTONICUM HECTOREM: alii, & miles maximè, ROLANDUM alterum; Principes ipsi, DEXTRAM IMPERII, (quod toties, & tam constanter, asseruit) Imperatores, verò, PATREM CUSTODEMQVE SALUTIS PUBLICÆ, appellitarunt? Quid de HENRICO Proavo, claro & ipso armis; sed pietate & animi magnitudine, quæ opes maximas, in parvis ipse ne veritatem proderet, calcavit ac sprevit, inclito magis? Neque MAURITIUM, HENRICO natum, hinc præterierim: quem cum Virgiliano Scipione bellorum verissimum dixerò vulmen: quippe qui uno anno, ne reliqua tangam, duos terrarum orbis potentissimos monarchas attonuit, certè perterritus: & primus sacrum imperii enses in suam intulit gentem. AUGUSTUM verò MAURITII Fratrem, Avum nostri, quo ore commemorem? Qui neque militari gloriâ caruit, & tantâ, non opum modo, sed sapientiæ etiam atque virtutis opinione, ac hinc paratâ auctoritate, eminuit, ut penes unum, quod illustrius: seculi scriptor observat,

rerum

rerum imperii, quamdiu vixit, arbitrium staret. Magna verò & singularis laus; quæ CHRISTIANUM, Filium tamen, ingentis atque excelli animi Principem etiam videbatur mansura, ni destinatorum ordinem factum properum interrupisset. Cujus arcanas rationes religiosius nescimus & veneramur, quam exquirimus curiosè, neque assequimur. Hic est ille CHRISTIANUS, in quo experta vires suas videtur natura, ut absoluti Principis produceret exemplum. Nam quid in eum non contulit dotis, quo posset, aut coli corpus ad exquisitè dignitatè plachritudinis, aut adornari ad summam excellentiam indoles? Nisi quod tantis muneribus perinde vivacitatem ac robur non addidit, ut raritatem & magnitudinem tribuerat. Sed quod omisit in patre, festinando ad consummationem pulcherrimi operis oblita quasi, id mox supplevit in filio, quem, altero & septuagesimo quamvis ereptum anno, tamen deflemus. Edidit* nobis cœleste hoc pignus altero partu D. SOPHIA BRANDEBURGICA: cui tantum fortunæ virtutisque superfuit, ut eadem Electoris filia, eadem Electoris soror, Electoris nurus, Electoris uxor, & duum Electorum genitrix esset. Gigni & gignere fortuitum: at virtus eligitur: & quibus præfertur, iisdem & antecellit. Quid majus habuit illa Spartana Lampido? quam unam foeminarum in omni ævo, Regis filiam, Regis uxorem & Regis matrem tantoperè admirata antiquitas? Quin impar & minor fuerit ad SOPHIAM collata. Nascendi nubendique sorte non discrepent: quandoquidem regum culmini æquiparatur Electorum dignitas: at neque soror Regis, nec nurus fuit: & unum tantum illa edidit regem, eum duos ex se natos Juvenes, Electores, hoc est,

Reg. s,

* d. v.
Mar.
iii A.
clo 12
85.

Reges, viderit nostra. Quid, quod non magnum a-
deò erat Lacedæmone Regem agere: quem, quo-
ties vellent propemodum, in ordinem cogere E-
phori, imò constringere vinculis poterant: ut penes
ipsum regia vis, apud regnantes inane nomen remane-
ret? Quare hac quoque in parte Spartana erit inferior,
quàm antea videbatur æquasse. Quanta enim vis Ele-
ctoribus in suis provinciis, quæ in Imperio ipso potestas
& eminentia est? Antiqui mortales, Ægyptii ma-
ximè ac Græci, Heroes Principesque suos, quo-
rum virtutes ac opera excessisse mortale fastigium exi-
stimabant, Deorum sciscabant progeniem. Sic Her-
culem, domitorem monstrorum, Jovis; sic Bacchum,
seu Liberum, non antea visi triumphum pompam à victis
Indis revertentem, ejusdem ex Semele filium pronun-
ciarunt. Romulum etiam, urbis terrarum Principis
conditorem, Marte genitum sui Cives ferebant. No-
bis necesse non est, ad hæc ludibria & vanitates descen-
dere, admiraturis excellentissimarum virtutum in no-
stro Principe causas. Quid queramus aucto-
res, quos cernimus? Quid confictios jactemus pa-
rentes, qui novimus veros? Quid nisi inusitatum ac
magnum producant corivati in unum Saxonici &
Brandenburgici sanguinis fontes? Magnam quidem
Princeps jacturam fecit, cum vix dum sexenni eriperet-
tur Pater. Quantum enim in uno illo ad componendum
animi morem in omnem virtutis habitum instar erat?
Sed ut exemplum sublatum esset, unde petenda regula,
manebat tamen insitum indoli semen, quod in exempla
succresceret. Et jam pulcherrimè emicuerat, atque in or-
tus suos exurgebat latissimè. Ne degeneraret (si dege-
nerare optima possunt) educatorum cura & sanctitas
effi-

efficiebat. Qui generosam hanc stirpem fingebant sedulo, & in decoram rectamque proceritatem felici industria dirigebant. Personæ in iis primariæ erant, Illustrissimus Saxonum Dux, FRIDERICUS GVILHELMUS, qui & pro Electore administrabat provincias, & ipsa mater incomparabilis: cui nulla deesse virtus potuit cum plenissima pietas adesset. Magnus quidem Stagiræ alumnus, cum morum naturas explicat, miris justitiam laudibus tollit; quam Principem non modò atque reginam virtutum, idque in choro earum esse prædicat, quod inter pulcherrimos illos, qui subterlabuntur cælo, ignes, candidissima Hesperii atque Luciferi sidera sunt, sed absolutissimam omnium quoque laudat congeriem. Nec potuit aliter, qui ignorabat pietatis vim, & ipsam adeò nesciebat. Nam cui patere illa absque DEO potest, qui planè ipsum latebat? Quare Justitiæ tribuit, quod pietati debebat, quæ ipsam Justitiam quoque complectitur, eique, ut cæteris, & impertitur nascendi vim, & subsistendi aspirat robur, virtutum omnium parens æquè, ac basis seu fundamentum. Prima ætas impensa literis est: quæ verum de DEO sensum, & rectum ejusdem cultum insinuant: quæ amorem honesti, & vitiorum imprimunt odia, justæque rebus prætia statuunt; ne parva accipiantur pro magnis, aut hæc, ut parva, contemnantur. Nam ut accepta hæc annis teneris fuerint, ita in reliquas durant ætates, tentanda haud temerè aut evellenda, Simul & graphidi datum aliquid temporis est, & à colorum lusu oblectamentum quæsitum, quo studiorum distingveretur labor, & velut eorum exhilaretur severitas. Nec aliena putanda pictura disciplinis Principum, recepta inter liberales jam dudum, & in inge-

ingenuæ institutionis partem assumpta à Græcis: quamquam nec spreta Romanis proceribus: & tanti visa, ut cautum edicto fuerit, ne servitia docerentur. Versavit per ætatem & torum, avo æmulus: qui senior quoque ac grandis hoc artificii genus instar diludii habuit, quo fessum Reipub: curis animum remitteret, & sic refectum, alacriorem & meliorem ad repetendas redderet partes. Spectamusque adhuc illius in isto genere opera, arte æquè ut elegantia miranda. Sed in his talibus Princeps non diu hæsit: ne vividum animum detorqueret in alia, quàm quæ promittere magnum Principem possent. Quem artes hujusmodi, ut non deceant penitus, non faciunt tamen: cujus vis omnis in eo est sita, ut & concipiat magna, & præstet. Quare in ipsis studiis quoque amavit modum: ne hausta fixaque altius eorum cura, ambitiosâ teneret dulcedine, & tempora agendi speculationibus, pulcherrimis illis quidem, parum de cætero tamen ad summam rerum facturis curam, consumeret. Ut multò satius videatur, amorem ac benevolentiam commodare bonis artibus Principes: claram & consummatam scientiam doctoribus illarum relinquere. Et hos quò complectuntur indulgentius ac fovent, hoc efficacius literarum ac eruditionis tuentur gloriam. Non omnia summæ natis fortunæ discenda è liberis; multa & consuetudo sapientum atque sermones conferunt: & quantis documentis intruit grande illud negotiorum atque aula- rum volumen? sed duo cum sint, quibus auctoritas Principis cum primis nititur, atque in summum se effert, sapientia pacis, & virtus armorum; ad horum quoque disciplinas adolescentem ætatem applicuit Princeps, in circo, in campo, in palæstra frequens.

G

Ubi

Ubi torquere hastam, stringere gladium, modò minari, modò inferre iectum, aut declinare eundem peritè atq; eludere; omnes adeò petendi vitandiq; comprehendere vias; vel expeditè insilire equum, sedere decorè, eundem regere ex arte, atq; ad omnem bellorum ac pompæ usum, seu gyro ac flexu, seu diirecto cursu opus esset, attemperare, habebat curæ. Sæpè juvabat exire venatum, ac agitatione ferarum simul & experiri corporis robur & indurare, veteri instituto Heroum. Ità enim Hercules, ità Achilles adoleverunt, & præluserunt virtuti, quam adoraturus mox esset terrarum orbis. Quæ tum alacritas in eo, qui vigor erat? Quantum constantiæ dabat specimen cum nobilissimis bestiis congressus? Nimirum tum augurari licebat, ac omen ducere, quid bello esset factururus, si Reip. olim huc adduxisset necessitas. Est enim venatio quidam quasi Martius ludus, scholaq; bellorum: ubi adoriri oblatum hostem ac persequi; excipere invadentem & sustinere: quin supervenire & ex insidiis imprudentem opprimere, non joculari, sed seriâ meditatione addiscitur; simulq; & exercetur ad aptam virilemque audaciam animus, & corpus ad patientiam laborum ac tempestatum confirmatur. Excitatus his disciplinis magis magisque gliscebat & emicabat animus, dum indignatus quietis domesticæ otium, peregrinandi impetum caperet, nec suos tantum, sed alios etiam nosse ac intelligere affectaret. Enimverò ut terræ diversis dotibus, sic populi quoque moribus differunt: neque vel omnia, vel eadem, aut reperiuntur ubique, aut æquè excellunt. Alia alibi florent: & habet quælibet natio egregium aliquid, quo se attollat super alios atq; commendet. Principem
 yerò

verò pulcherrima quæque ac præstantissima decent: & quò agendum ei cum pluribus est, eò ingenia plurimum quoque & mores habere perspecta, ad rerum summam haud parum interest. Ivit itaque acceptâ veniâ exterâs oras lustrare, & regiones vilere, quas sui majores peragrassent armis, partâ ingenti gloriâ, in stimulum & invitamentum æmulandi virtutem, occultus tamen & dissimulatâ personâ: eamque ob causam paucioribus, lectissimis tamen & emendatissimis, comitibus assamtis. Proficere enim peregrinando salubriter, non se ambitiosè ostendere volebat: multaque subducuntur notitiæ Principum à majestatem eorum veritis; quæ penetrare atque cognoscere privati habitus solertia potest. Sed digna visa Italia est, quæ omnium adiretur prima: multum ex veteri illo fastigio gloriæ retinens, & quodam favore ac studio gentium nondum oblita, se Principatum tenuisse Europæ. Quicquid illa, per Venetos latè, & Insubres, Hetruscosque & Latium, illamque felicem Campaniam, in urbibus ac municipiis, in aulis atque palatiis, magnificentum, splendidum, illustre habet; aut artis usquam ac elegantia ostentat, id visit noster, perspexit, observavit intentè, non perituris chartis spectata tradens, sed felicissimæ insculpens memoriæ, quæ optimâ fide & custodire accepta semel, & facilè ac sine morâ, cum appellaretur, solebat reddere. Romam illo ipso tempore venit, cum Clemens Octavus Jubilæum solenne indixerat, & indulgentiarum agebat forum. Affuit igitur spectaculo; & populi simplicitati indoluit, qui emeret rare, quod pœnitentibus gratis patet. Neque enim nundinarius fuit Servator. Sed sepè ministri ingenuam Dominorum liberalitatem corrumpunt ac vendunt. Quo-

cunq̄ue venisset hæcenus, non intellectus latuerat : nec penetrasset mimi hujus secretum curiosa quantumlibet acuminis Italici industria, ni Mediolani ipsum oppressisset morbus violentus ac repens, & omnem scenam mox evulgasset. Jacebat ille ardens febribus, & celeri præsentique indigebat ope, quæ vehementiam mali ac vim in tempore frangeret. Sed excusabant medentes auxilium, ob non acceptam à Confessionariis veniam, quam impetrari ante ex legibus loci necesse esset. Deprensus in hoc articulo, ecquid restare aliud poterat, quàm aperire tecta hæcenus, & implicatum negotium ad Serenissimum Sabaudia Ducem per cursores referre, amicum Principem, & genti Saxonica necessitudine devinctum? Nam ab eadem stirpe Saxonica Sabaudiaque Duces descendunt: cum Witekindum magnum utriq̄ue, & duos ex eo natos fratres auctores generis gloriantur. Sollicitus itaque de salute cognati Inclitus Princeps, illi comisit, qui valetudini decumbentis adessent: & jam Augusta quoque Vindelicorum Lindaviaque acciti morborum artifices venerant. Non possunt magna latere diutius: cæterum cum erumpendi semel fama nata est copiam, velocissimo impetu pervadit omnia ac replet. Itaque mox adesse literæ nunciique Principum, qui ægritudinem nostri discerent pariter dolerentque, quin & referrent ad suos, advolaturos ipsos quoque ad exsolvendum officium, & tanto cum hospite juncturos dexteram amicitia pignus. Ipse Romanus Pontifex, solita mitti à Præsulibus legavit xenia, & restitutum valetudini humanissimis verbis invitavit in urbem. Sed tantæ omnium comitati prolixam gratiam fecit Princeps, nondum collectas vires satis, & festinandum in patriam

patriam iter multâ civilitate excusans. Unum Sabaudum, victus, & merito ejus, & precibus plurimis, salutavit Vercellis. Qui cum per aliquot dies lautè magnificeque accepisset, non generosissimis equis tantum (quæ propria Heroum munera sunt) sed multo auro & magni pretii gemmis donatum, non sine exquisitissimâ comitate, dimisit. Destinaverat quidem & Galliam ante, Britanniasque ac Belgium visere; sed sollicitudo Parentis optimæ, & fratris vota, & valetudo adhuc vacillans, alia imperabant. Reversum exacto anno, quâ pompâ, quâ gratulatione, quâ gaudiorum alacritate receperint sui, rem ineptissimam fecero, si parem exponere. Nam quis adæquet dicendo, quæ cogitando vix assequaris? Expletis animis aspectu mutuo (si modò expleri, dum vident, videnturque, amantissimi possunt) mox major rerum se ordo pandebat, cum Oratores venirent, qui ad capeffendam Merseburgensium infularum, quibus delectus jam dudum erat, administrationem invitarent. Et constituta jam dies erat, qua Sacramentum ordines dicerent. Adactis itaque in verba proceribus ac plebe, ordinatoque statu rerum, in aulam fratris rediit, affuturus rebus auspiciis interim: quorum vi ac efficacia nunquam non adest Princeps: & jam de nuptiis incidebat deliberatio, quibus stabiliretur fortuna domus, quæ paucis fulcris videbatur inniti, cum fratri majori nulla suscepta hactenus proles; & per ætatem minor nondum maturus connubio esset. Munimentis itaque opus, quæ opponerentur casibus; qui subito sæpius ingruunt, convelluntque astructa, ni caveas, ac turbant. Nec exquirenda diu fuit, quæ formam, claritudinem, mores, matrimonio tanto monstraret digna. Dispecta

jam ante ipsimet Principi SIBYLLA ELISABETA
 WURTEMBERGICA erat, cum Stuckardianam
 aulam, occasione Italici itineris, ignoratus intrasset.
 Nihil absolutius ad pulchritudinem formâ ejus, ætas
 illa mirata est; & bona animi decoræ juventæ respon-
 debant. Indulgentissimè Principi igitur favisse vide-
 batur fortuna, juncta emendatissimi exempli uxore;
 quæ inter ipsas blanditias tamen, meditabatur infestum
 ictum, quo tantam felicitatem incideret; erepto pro-
 perè bono, quod tanto ambitu videbatur dedisse: cum
 vix in alterum annum permetteret frui. Non potest
 describi altitudo hujus vulneris: facillè tamen vincun-
 tur tristia, cum meliora successerint: nec pridianæ
 tempestatis offendit memoria, quam bonus ac clemens
 excepit dies. Nam matrimonio altero, quod cum
 virtutis eminentissimæ Principe, MAGDALENA
 SIBYLLA, BRANDENBURGICA junxit, quid
 auspicius, lætiusque, & omni parte fortunatum ma-
 gis, cogitari potest? Qui inter eos amor, quæ charitas
 & reverentia mütua? Qui animorum consensus, &
 conspiratio amica perpetuò fuit? Quod nec in Prin-
 cipum laudibus dissimulandum ideò est, quia discordiæ
 injuriæque privatorum haud tantum penatium mala
 sunt; sed potentum palatia etiam aliquandò infestant:
 cum Livia aliqua Reip. gravis, aut Messalina impo-
 tens, vel agrippina superba ac ferox, Principalem do-
 mium convellit ac turbat. Quam diversa ab his, & alia
 pro rursus, exstitit nostra? quieta, tranquilla, placida:
 procul ambitione & omni regnandi libidine: nihilq;
 sibi ex mariti fortuna, præterquam gaudia vindicans,
 & uno amore ac observantia uxorem Principis pro-
 fessa? Quid de insigni sæcunditate memorem, quæ tot
 lectis-

lectissima pignora , & au&æ immensum diffusæque
 stirpis novum & inusitatum exemplum dedit ? De
 diuturnitate autem fœderis hujus , quid dicam , per
 quinquaginta propemodum annos (quantum hoc ævi
 humani spatium est ?) irrupti ? Et jam struebat fortuna
 Principi fastigium altius : in quo & præmineret cæte-
 ris , & Augustorum majestati ordine proximus esset.
 Nihil oblita interim tamen moris sui , & solita ludere
 pertinax , amara lætis , & ista vicissim miscebat tristibus.
 Quàm ille&abile erat , primo statim felicitis uteri partu
 elisum inter materna viscera puerum excludi ? Quàm
 triste ac durum , susceptis feliciter puellis duabus flo-
 rentissimis , vix natum Principem rursus efferre ? Qui
 mœror metusque , quæ trepidatio ac sollicitudo inter-
 cessit tum Principum animis , & universam anxiam ha-
 buit aulam ? Sed meliore mox fide fortuna adfuit , cum
 quaternam stirpis masculæ prolem continua serie (ni
 interjungeretur puella una , nubenda in culmen re-
 gium ,) indulgeret benignè , cujus duratio solatium
 nostrum in casu præsentis , & salus tutelaque patriæ erit
 in posterum , Sed hæc privata quasi domesticaque for-
 tuna Principis fuit. Cum exponendum nunc mihi de
 publica est , Poëtarum propemodum imitandus videtur
 mos , qui delati in grandia , centum sibi ora & voces to-
 tidem consueverunt optare , In vanum quidem ; cæ-
 terum ut gravitatem oneris , quod subierunt , & impar
 amplitudini rerum virium robur , profiterentur. Et
 acta Principis nostri , quam vim ingenii , quem spiritum ,
 & eloquentiæ , ut ita dicam , cothurnum , si adæquare o-
 porteat , poscunt ? Hactenus igitur consiliorum & ope-
 rum principalium coadjutor singularis fratri Septemvi-
 rô per aliquot annos , ac altera veluti cervix , adstiterat , in

quam inniterentur fortunæ patriæ; jamque Mulhu-
 fium fuerat missus, ut Electorum interesset concilio,
 & fratris sustineret personam. Sed vix unius diei pro-
 gressus viam, subitis nuntiis de inopino fratris obitu,
 quem fortem hilaremque reliquerat, componendo
 statui, & capeflendis fascibus, revocatur. O mira-
 fatorum ingenia! Unum momentum necessitatem im-
 ponit loctus, & principatus fortunam transfert, cum
 neutrum speratur. Auspicanti imperium quæta paca-
 taque publicè omnia erant. Nam & Ungariæ motus
 confederant, & Fratrum ac cognatorum arma non
 amplius turbabant viciniam: & domi compositâ Ju-
 liacensi controversiâ, nihil supererat, quod suspicio-
 nem turbarum movere posset. Sed alibi tamen diver-
 sa inter Principes fœdera agitabantur & partes: adeo-
 que in media pace de inferendis aut repellendis armis
 consultabatur: ut foris cum esset quies, in aperto ta-
 men bellatumescerent, eruptura post paullo in mag-
 num, cum primis incipientium, malum. Non possunt
 opulentæ & bellicosæ nationes diu quiescere: cum ho-
 stem extra non habent, domi inveniunt, aut faciunt.
 Nam in prævalidis etiam corporibus, ipsa magnitudo
 virium sibi oneri est, & incrementa sua in pereundi
 convertit causas. Hinc nescio quo infelici sidere a-
 gitata Bohemia mox tristem funestamque tempestatem
 conciebat: versisque ex repentino motu in manife-
 stum furorẽ animis, legiones ac turmæ passim volabant.
 Quid inter hos tantos tumores rerum & ancipitia face-
 ret noster? Ratus pertinere ad se moti in proximo incẽ-
 dii periculũ, conari, contẽdere, facere omnia, ut saniora
 exulceratæ mētes capeflerẽt: & cõponẽdis disidiis tan-
 dem dicta ac constituta Egræ dies erat. Sed obluctan-
 tibus

tibus fatis, veris consiliis locus non est: occlusisqve ad salutaria auribus, non nisi volentia ac nocitura audiuntur. Et ultrix scelerum, quæ ubiqve gravabant, divina iustitia, jam moliebatur illud fulmen, quo omnis mox conflagraret Germania, Europa tota tremisceret, motis quavisqve, quicquid uspiam ægrum & morbo corruptum. Multis modis tentabatur noster, ut traheretur in causam; & ne quid reliqui facerent, coronæ tandem ac sceptræ, res inter Deos hominesqve pulcherrimæ, offerebantur. At ille invidus ad cunctas illecebras, nihil aliud, quam limitem firmare milite, & expeditas per provinciam habere copias adversus bellorum subita, cum neque armis belligerantium, neque consiliis pateretur misceri. Quid prius hinc mirer aut veham laude? Magnitudinem animi, an sapientiam Principis? Nam ut vereri atqve metuere; & temperare votis suis, ne ultra fas exeant, sapientis est; ita magnanimi, levare altius animum, & infra se æstimare, quæ vulgo mortales summa putant. Parum præsidii contra armatos & validos in solâ innocentia est; & amiserunt plures pacem, qui pacis immodico studio armorum curam omiserunt. Generosæ quidem indolis est, petere magna; nobilioris tamen, sui esse potentem. Inane quippe ac vanum, cupere temerè, quæ demta aliis repeti; nec nisi per dedecus, aut fortunarum ruinam, reddi possunt. O divinam virtutem Principis, & æmulam ab avo, qui abstinere delato æquè Bojemorum regno maluit, quam provocare ambigua casuum, & speciosa tutis præferre. Cum eò esset deventum, ut semel in disceptationem armorum conjectâ causâ, sublatâqve pacis spe, non nisi armis victoriâqve transigi posset; & pro Bohemis Silesia Lusatiâqve

haud tantum, nec non Moravia; sed Dacus acer, Hungariaque consurgerent, quin ipsum imperium se commoveret in partibus; sedere amplius, atque quiescere medium, nec boni civis, nec suum existimabat, cui incumbebat videre, ne quid Resp. detrimenti caperet. Nam orto incendio etiam, cum una domus deflagrat, domesticos vicinosque partes agere satis est; vagante latius ignium vi, & involvente vicos integros, cessare neminem, & quemque cum hamis aut dolabris adesse oportet, qui violentiam flammæ, vel frangat humore ingesto, vel sistat penitus cohibeatque dejectis fastigiis, & si quæ in proximo attrahant malum, ac mittant latius, in communem ruinam. Accessit ergo in partes, sed meliores, & Reip. & eo consilio, quo Favorinus, humanissimus Philosophorum, dissidentium fratrum, amicorumque litibus utrorumque benevolos misceri volebat. Ita enim existimabat futurum, ut chariores hoc merito, & obligati ad utriusque partis concordiam sternerent viam & emunirent. Primum armorum impetum Budissina excepit, superioris Lusatiae caput, obstinata in bellum, & malo suo, pacis spernens. Trahebatur obsidio tamen: si forte mutari in penitentiam praesumptio posset. Cujus cum evanesceret spes, ne lenitas Ducis & mansuetudo in contemptum verteret, statuenda exempla erant, quæ adverterent cæteros, & saniora capeffere in tempore monerent. Neque enim ad consulendum sibi omnes aut satis ingenii, aut animi habent: sua nonnullos opinio; consultorum haud paucos pravitas decipit: quidam, ut tuta sanaque accipiant, & comitate trahi, & persvaderi rationibus, & excitari exemplis volunt, efficacibus validisque in utramque partem, sive injicienda spes sit, seu metus animis faci-

faci-

faciendus. Neque sefellit providi Ducis augurium; itaque cœptis affuit DEUS, ut non Lusatia tantum meliora insvelceret; sed ipsa Silesia quoque, validissima gens, mox sequeretur, consilio magis ac moderatione, quam manu ac vi traducta in partes. Adeo nihil in magni Ducis laudibus efficacius eminet, quam severitatis atque clementiæ artes scitè miscere. Ut pertinacem furorem castiget frangatque in tempore; resipiscentes atque percussos ne desperatione evertat: itaque non corpora tantum subigat vi; sed bonitate obstringat animos quoque atque adjungat, quæ maxima omnium certissimaque victoria est. Eant alii, atque excidiis urbium, agrorum, vastationibus, spoliis gentium se efferant, & egestatem indoxisse latè aut solitudinem, laudem ac gloriam interpretentur: novum victoriae commentus noster est genus; quos bello petierat, beavit pace; convictos erroris & culpæ, innocentiam restituit, & verbis castigasse contentus, non sævit ultrò, eundemque & armis & indignationi posuit finem. Quæ tum secuta rerum conversio subito est? Cum ubi metus & terror & desperatio paullò ante egerant omnia verterantque, hinc gaudium mox & gratulationes ac festi plausus perstreperent: quæ incubuerat modò armorum vis clades excidiaque minantium, hinc pax securitasque incederent, & simultatibus positis, amor, concordia, fides ubique redirent. Putasses bella nunquam venisse, ubi tam læta pacataque omnia erant. Restitutâ Lusatiâ Silæsiâque Cæsari, impositoque jam ante Bohemicis rebus magno die, emergere videbamus profundâ ex nocte in lucem aliquam: cum & Hungaria ad officium rediret, & quæ turbarant alibi hæctenus arma, in Batavos ipsos repellerentur. Ac licet

licet deinceps novus à Baltico mari æstus incumberet; eodem tamen mox recedente in se, compositoqve intra litora sua, cui non magna effulgebat spes, cum Cimbricâ pace & suam Germaniæ pacem redituram? Et rediisset, ni ipsi bellorum successus cupiditatem incendissent bellandi, crudamqve religionis studium victoriarum veterum fructus in novæ injuriæ occasionem corrupisset. Sic præter opinionem aliud, & gravius multò priore ac tristius, nobis conflatum est bellum. Nam & majores agebantur causæ, & vertebantur illæ opes in nos, pro quibus tutandis firmandisqve periclitati paullo ante eramus nostras. Sed quotusquisque feliciam, benefactorum servat memoriam? Et quando fortuna non animum mutat? Quid majus ac potius in rebus humanis religione ac libertate est? Hæc tentantur: & quò impugnabantur acrius, eò & defendenda acrius erant. Projicere enim viliaqve habere summa, non levis modò atqve abjecti animi, sed impij est. Itaqve campus quærebatur & acies, & certabatur jam illud certamen, cujus fortuna non vindicatura nos à servitio tantùm, aut addictura eidem foret; sed vicinorum quoqve regnorum metus aut spes intenderet. Hinc pro utrisqve in partibus tota propemodum Europa stetit. Sed inter iniria, quid non tentavit Princeps, ut conditionibus componeretur negotium? Et abstineret armis, quæ ponere perindè, ut sumere, in potestate nostrâ haud est? Quâ cunctatione ac morâ, repudiatus licet ac spretus, corripuit tandem, sed ut alacrius mox fortiusqve exerceret causæ Ducem? Magna hîc memorandi mihi copia foret, quos ductarit exercitûs; quas expugnarit urbes ac oppida; quas fuderit acies, quæ vicerit prælia, quas pactus inducias, aut fun-
dament.

damenta verius molitus sit pacis; sed quis viginti pro-
pmodum annos unius horæ brevitare includat? Ma-
joribus lucubrationibus hæc relinquenda sunt, integris
voluminibus explicanda. Quid? quod intempesti-
vum videatur, sancitâ pace, & facto oblivionis decreto,
jactare victorias, triumphos ostendere, & de illatis ac-
ceptisvè cladibus gloriari aut qveri. Inter pugnantes
adhuc & dissidentes hæc laudi fuerint; apud amicos &
conciliatos probra habentur: & meminisse de talibus
nimium, penè injuria est. Id admirabor in Principe
potius, quod de suscipiendo bello diu tractavit dubi-
us, licet petitus, quod benè consulti ac providi est: &
jam susceptum gessit strenuè, quod boni Ducis; & ne in
infinitum grassaretur, non nisi communi exstingven-
dum ruinâ, primus suspendit, quod sapientis Princi-
pis est. Nimirum diversæ sunt boni Ducis, & boni
Principis artes. Hunc pacem tueri aut facere, ut beet
suos; arma illum & acies, & præliorum ambigua, & lau-
rex triumphiqve honestè, qui magnum terribilemque
efficiant. Inter hæc ipsa autem quâ moderatione, quâ
abstinentiâ & magnitudine animi perpetuò egit?
Nunquam non exstiterunt, qui arma sua libidinis & a-
varitiæ instrumenta facerent: qui expilare felices, nu-
dare pauperes, corripere omnium ac convalare fortu-
nas, proprium maximumque bellorum putarent nego-
tium: qui aliena invadere, occupare non sua, jus omne
collocare in armis, regiam laudem existimarent. Nihil
commune cum istâ sectâ noster habuit. Tuitus aliena;
non rapuit: defendit sua, non dilatavit per vim: nec in-
crementa opum admisit alia, quàm quæ in præmium na-
vatæ operæ Domini ipsi afferebant ultrò, quos sua vir-
tute

tute asseruerat. Sed nec ærarium in turpium manubi-
 arum receptaculum, & spoliarium provinciarum sinebat
 patere; depromendis stipendiis ac sumtibus, quibus ne-
 cessitates patriæ tolerarentur, aperiebatur. Prædam
 reliquit, quorum periculo parta erat: ab iis etiam absti-
 nens, quæ gentium jure superior armis poterat tollere;
 nisi quatenus decerperet seponeretque, quæ alendis ar-
 mandisque discordiis, & remorandæ paci materiam da-
 re videbantur. Legimus quamvis egregios Duces in-
 ter media arma etiam luxum lauitiasque non omisisse;
 & circumtulisse in expeditionibus tentoria serica, um-
 bracula aurata, sectilia & tessellata pavimenta, pretio-
 sæ vestis ac supellectilis modum ingentem; quæ ag-
 men immensum sequeretur, non qui viriles tracta-
 rent curas, sed qui deliciis & voluptatibus o-
 perarentur. Videri fœminæ præ nostro possint,
 cujus comitatus omnis astrictus, serius, necessarius,
 vereque castrensis: ne oneri esset provincialibus, gravis
 in rerum summam, dum commeatus alarum ac legio-
 num inutiliter perderet. Procul quæsitæ, & laboratæ
 magnitudines cœnarum apparatusque advecti longè:
 parabiles cibi, & faciles mensæ, quas præsens copia, &
 anni tempus adstruebat, necessitatem corporis solaban-
 tur, & sæpè statarium prandium vel jucundissimè refici-
 ebat. Jam quæ laborum & aliarum rerum, quas delicati
 fugere solent, tolerantiam fuisse credemus, qui cubare sub
 pellibus, qui æstum, pruinas, ventos, pulverem nun-
 quam gravaretur? Cui in eqvo totos dies discurrere,
 cohortes circuire ac turmas, adesse ubique, & vel exige-
 re præcepta, vel faciendâ præcipere, refectionis instar
 erat? Quæ usus & consuetudo castrorum ad eò ipsi fami-
 liariora grataque effecerant, ut neque domi atque in turbe
 pla-

planè omitteret. Nam si quod tempus incideret dubium, & arma ac inimica vis se ostentaret in proximo, non intra augustos penates aulae, suo abditus thalamo, curabat rebus, quod poterat, praebatque auspicia; in vallo, in propugnaculis agebat perpetuo; hinc sibi triclinium, hinc lectum habebat, dies noctesque occasionibus intentus, & sibi uni imponens, quae tribunis, centurionibus, militi obeunda. Non quod indubitaret industriae fideique eorum; sed ut firmaret exemplo; & ne molestiae essent, quae ipsum viderent Imperatorem non detrectare. Ubi nunc estis maligni Censores, qui iniqui praesentibus, vetera tantum soletis extollere, & accusare nostra tempora, tanquam sterilia virtutum, & ad edenda exempla magna, effata atque inepta? Habemus in nostro, quae opponamus antiquis ducibus, quae Curiorum Fabriciorumque gloriam aemulentur aut aequent. Sed tantus bello cum esset, an pace minus excelluit, & meliorem Ducem, quam Principem egit? Est quidem conditio ista mortalium, ut alteri altero virtutes plures, nemini omnes contigant: ac raro inveniuntur, qui in quodlibet Reip. tempus & ubique praecellant. Non pauci optimi armis, pessimi exstiterunt in pace: aut quod in publico quae siverunt decus, privatim & inter suos perdiderunt. Nostro Principi, tanta concordia, tantusque concentus utriusque laudum generis fuit, ut togam aequè ac armis magnus, domi perinde, ut publice, boni Principis consummaret exemplum. Respondit fortitudini pietas; constantiae sapientia: non severitati atque iustitiae clementia lenitasque detraxit. Primum novi principatus opus sacrorum recensio fuit. Missis, qui ritus omnes ac caeremonias inspicerent: in praefectorum ac sacer-

dotum

dotum vitam moresque & instituta inquirerent, viderentque, ne quid abiret à regulâ, quam Avus præscripserat; aut labis, ac prophanitatis divino cultui, quem sincerum imprimis purissimumque esse oportet, aspergeretur. Jam ne quid veritatem sensûs de Deo corrumperet; ne qua sanctissimam fidem nostram ac verè catholicam manu astute subvertere conaretur perfidia, quæ vigilantia illi & intentissima cura perpetuò fuit? Nam & Theologorum conventus egit crebrò, & certos conscribendos libros præcepit, quibus assereretur cœlestis veritas, cavillationes & strophæ Sophistarum refellerentur. Quas supplicationes & preces publicas subindè instituit, nunc ubi mitiganda ira Numinis, arctis temporibus Reipublicæ; modò cum benignitati illius pro summis collatis beneficiis seculares canendæ laudes ac gratiæ essent? Quid in his egit aliud, quàm simul ut suos efficeret pios, & semetipsum exhiberet pium, quem aliàs approbavit etiam, non certæ observationis rigore, aut superstitioso delectu temporum, sed ingenuo liberoque affectu qui non in oculos semper incurreret, sed intra animi deflagraret arcana, non nisi Deo æstimandus. Dies totos orare, & semper affidere altaribus, Sacerdotem, quam Principem deceat. Qui sibi cum subjicit, cujus in terris sustineat vices; & has egregiè ac sedulò fungitur, tum pius maximè Deoque gratissimus est. Qui neque formularum ambitu, & ceremoniis anxiis; sed fide & simplicitate exoratur. Qui coli ubique & adorari sanctè potest, ut cujus hic universus orbis templum est, in quo & semper & omnibus patet, nec operosâ docendus verborum curâ, qui novit omnia; & tacitas ac secretissimas mentis etiam voces intelligit facile atque exaudit. Quid de Pa-

ren;

rente, quid de Cæsaribus Augustissimis dicam, quos juxta immortalem Deum secundâ pietate coluit semper & veneratus constante est: ac istos etiam, cum discessisse in partes alias. & contra videretur dirigere. Neque enim oblitus ejus majestatis tum quoque fuit, à quâ meminerat auspicia ducere: doluit tantùm, quod impotentia malevolorum juri ac meritis suis prævaleret. In armis itaque stetit, non ut læderet prophana- retque sanctitatem Augustam; sed ut erroris admoneret malè persuasos. Vidimus nummum aureum, faberrimi operis, in quo affectum suum in matrem optimam, viventem adhuc, sub Bersabeæ & Salomonis filii imaginibus, pulcherrimo expressit & dedicavit ænigmate: audivimus lacrimas, quas in demortuæ funere largissimè fudit. Et quando hæc fluunt, quàm cum affectus immensum exuberat, & maximos cepit impetus; ut, cum se capere intus non potest, erumpat foras, solutus atque diffusus in istos imbres, quorum facilitatem non nisi optimo cuique suppetere, Homeri censuit sapientia? Pietati justitia succedat: regnorum alterum ac civitatum fulcrum: qua nescio an quisquam Principum hac tempestate major nostro aut clarior fuit: sive dicendum incorruptè jus, seu exequendum non sordidè, aut temperandus ejus esset rigor, cum indulgentia veniæ emolumentum plus, quàm pœnarum promittere videretur asperitas. Neque enim in Principe severitatem unam, sine clementiæ temperamento, probem. Jam quantum est, quod disciplinam fori & rationem judiciorum certis legibus ordinavit ac vinxit, ne vagaretur impunè licentia, & per damnosas moras suspenderentur lites ac traherentur in longum; aut æquè noxiâ celeritate præcipitarentur malignè.

H

Quid

Quid vestiarias, quid sumtuarias leges, quas tulit, lo-
 quar? Quarum custodia ac observatio, utinam obti-
 neri tam facile posset, quàm necessaria ac salutaris Reip.
 est? Nam ubi luxum & voluptatum cupiditates inva-
 lescere contigit, quæ non emergere vitia simul & ino-
 lescere videas? Nimirum hinc malum maximum & in-
 sidiosissimum, egestas, nascitur: & indè qui potentis-
 simi stimuli in nefas omne & perditissimorum scele-
 rum improbitates? Sed ita seculum est: favemus
 morbis ac valetudinibus nostris: & dum hoc facimus,
 pati remedia non possumus. At erga studia autem,
 quæ pietatem erudiunt, docent firmanque justitiam;
 at circa sedes illorum ac officinas Academias, noster
 quis fuit? Nimirum in his thesauros patriæ, hinc felici-
 tatis publicæ nervos & instrumentum verissimum bo-
 næ cujuslibet artis arbitrabatur repositum. Curare igitur,
 sp̄vere, tegere, nunquam non principaliter con-
 tendit. Jam literarum doctores res ac sapientiæ quàm
 benevolè ac honorificè habuit? Quam instaurandis
 eorundem stipendiis, cum impotentiâ bellorum col-
 lapsa essent, seriam atque sollicitam curam accommo-
 davit? Quàm privilegia eorum & confirmavit nobi-
 liter & auxit? In quibus insigne illud ac singulare quod
 & hospitiorum & intributionum militarium, nos con-
 jugesque ac liberos nostros ac fundos pronunciavit
 immunes, & commercialium aliarumque rerum vecti-
 galia benignè remisit. Sed de his laudibus Principis
 cum alio loco reddiderim, satis fuerit capitulatum hic
 perstrinxisse: cum & ad alia properandum sit. Nam
 quibus encomiis prudentiam ejus celebrem, rectricem
 virtutum omnium, & publici statûs munimentum præ-
 cipuum. Quam ut naturæ bonitas ipsi ingeniiq; indulse-
 rat;

rat; sic usus rerum diuturnior, & tot annorum experientia instruxit mirificè atque perfecit. Ut nemo & verius æstimaret præsentia, & certius callidiusq; futura conjiceret. Nihil propere; deliberatò omnia suscipiebat. Quæ ejus contatio, non tarditatis atque socordix, gravitatis & sapientiæ erat. Gnarus quippe, ad pœnitendum properare; qui judicat citò: facillimeque impingere, qui parum providit. Consultabat eum peritissimis: quos & audiebat æquo animo, & sequebatur, sui minimè sensus, cum meliora intelligeret suaderi. Infinita hujus virtutis documenta dedit; eoque exequi arduum. Sed illud quantum est, quod cunctis fœderibus religiosè abstinuit, quæ novandis rebus, & concutiendæ imperii quieti, cujus nemo alius studiosior fuit, suspicionem materiamvè viderentur præbere? Quantum etiam, quod per inducias, quas pepigit, monstravit aliis, & emunivit nobis ad pacem viam, effecitque adeò, ut tanti boni effectus sentiremus ante, quàm haberemus ipsum: cum per inducias bella ferientur tantùm, non finiantur. Facilius tamen è medio ad summa, quàm ab extremis progressus est. Tàm pius, tàm justus, tàm prudens Princeps, quid mirum, si æquè & felix fuit? Nam fingit sapius sibi fortunam ipsemet sapiens: & prospera fermè lætaque eveniunt contentibus Numen, adversa spernentibus. Quod Poëtarum quoque ingenia conata ostendere, à viris justis ac piis quasdam extra Oceanum insulas cecinerunt coli; ubi in binos gregium fœtus, in duplices fructus arborum, in messes agrorum geminas fœcunditas anni exuberaret. Nec sequitur tantùm felicitas virtutes magnas; prævenit sapius, ipsumq; laborè, præmiũ ejus præcedit adeò, ut plerumq; à primâ statim infantia hæreat, quos

destinavit Deus fortunis magnis. Et quid felicitatem vocabimus aliud, quàm effectum quendam, aut vim, amoris ac benevolentiae divinæ, quæ res actusque nostros comitata perpetuò, avertit noxia; læta ac salutaria dispensat? Et ab utroque genere quàm felix & fortunatus noster fuit? In Italico itinere gubernatoris inscitiâ, dicam, an negligentia, in paludosa quædam maris & tenacissimæ voraginis loca incidere, liberatusque mirificè est. Veronæ, per ludi equestris occasionem cum asperum & nondum domitum satis sederet equum, dum obluatur ferociæ ejus, præsentissimum discrimen capitis adiit simul & exiit servatus. Ardere navigium casu fortuito ceperat, quo vehebatur juvenis animi causâ, secutus fratrem: ut vim flammaram affugeret, audaci saltu experiebatur clementiam fluminis: quod nihilò mitius jam parabat haurire, cum præter spem ope virtuteque fidi hominis, & eadem periclitantis, eriperetur. Quid capitale illud, & cujus nunquam memoria subit, quin obhorrescam toto corpore, periculum loquar, quod homo quidam piacularis, aut malus genius potius humanâ indutus specie, atque ab inferis ipsis emerfus, in caput sanctissimum, & omnem progeniem, parricidali & plusquam stygio animo intentavit? Sed prius evasit, quàm cogitatum instruetumque audierat. Non hæc fortuita sunt, & magni illius casus, quem Epicurus jactabat assiduè: à curâ atque tutelâ propitii Numinis est, tam sæva ac tristia superare ac vincere: cui & imputanda, quæ prospera contigerunt interim, & rebus majoribus struxere causas. Duos fortius fratres erat: supervixit utrique, atque ab altero Septemviralem purpuram, ab utroque amplissimum tot provinciarum patrimonium crevit. De
con.

connubii felicitate prædiximus: de liberis quid nunc commemorem, quos denos suscepit, reliquit VII. & quam ex iis nepotum, pronepotumque turbam? Numerosissima Trojanorum Regis prædicatur progenies: quam liberalitati fortean Poëtarum magis, quam vero debet. Sed viderit Priamus, plus quinquaginta de suo natos sanguine; quanto felicius & majus octoginta ipsos vidisse nostrum, quorum pater auctorvè exstiterat? Jam sobolem suam Priamus aut captivam reliquit, aut nullam; & quæ extrema infelicitas est, in ore suo pleramque omnem peremtam. Nolter & felicitati suorum interfuit, & florentissimis illorum rebus decessit. Quanta præterea felicitas est: quod ita iisdem usus perpetuò, ut nihil in iis, quod quereretur, unquam invenerit? Tanta illorum in patrem pietas, tam incorrupta & constans reverentia fuit. Sæpè natorum cupiditates parentes habuere miserrimos, & atrocissimas concitarunt procellas, cum paternam fortunam præcipere, quam exspectare maluerunt. Hic quieta, hic placida tranquillaque omnia & tantum semper obsequium, quantum neque in privatorum larium mediocritate usque quaque invenias. Rarò longioris ævi sunt magni Principes. Seu quia naturæ igneæ vis seipsam consumit maturè: seu quia arduæ ac diversissimæ curæ, dum versant assiduè ac distrahunt animum, ipsum attenuant pariter corpus, viresque depopulantur, dum jam fatiscant & cadant. Quare & hoc in felicitate Principis numerare licebit, quod septuaginta & duos propè implevit annos, quos quotusquisque attingit Principum, nedum transcendit? Aliò me numerosa Principis gloria vocat: neque enim adhuc auctoritatem ejus miratus veneratusque sum: quæ tanta

H 3

fuit,

fuit, quanta, cum maxima est, consuevit suspici. Et quisquam dubitet, qui Augustorum duum, & Caesarum totidem designatorem, qui bis per interregnum Vicarium, quem nominamus, Imperii meminerit, qui vetustissimum Septemvirorum, qui unum & experimentis rerum instructissimum, & documentis virtutum ac meritorum copia maximum nondum oblitus? Hic erat, quem colere Imperatores & æstimare; quem visere etiam honoris amarunt causâ; cujus amicitiam non tantum potentissimi Reges per oratores suos expetere, verum affinitatem & impetrare voluerunt. Hic erat ille, penes quem unum arbitrium rerum imperii stetit maximè, momentumque publicum fuit. Plura hinc prætermittenda mihi sunt: dum multitudine obruor, & festinando ad finem, brevitatem consector. Cui tamen navare operam satis in rebus amplissimis ac diffusissimis quis potest? Corpus torolum, solidum ac succiplenum; non laxum, caussariumque contigerat: oris is habitus, qui non terrorem, sed majestatem præferret, & robur animi atque vigorem clarissimis loqueretur pignoribus. De tolerantia laborum nonnulla superius diximus: hinc non omiserim eò referre, quot tot quotidie hominum desideria audire, tot supplicantium votis subscribere, tot consulentibus respondere, obire alia, quæ principis curam provisionemque distringunt assidue; & dum decideret omnia atque absolveret, noctes non raro diebus jungere, cœnandi & quiescendi tempora differre, nunquam fuit gravatus. Quid, quod malevolorum sermones & odia, quod obtricatorum calumnias, & quicquid cujusque levissimi petulantia ac pravitas in magnas virtutes amplissimaque merita sibi solet permittere, æquisimo animo

animo

animo superavit ac vicit? Majoris constantiæ reputans, calcare ac spernere talia; quàm ulcisci semper ac vindicare. Cultui corporis inrosè deditus non erat: modum amabat: nisi cum tempus locusque splendoris ac magnificentiæ necessitatem imponerent. Nitere semper, & quasi prodire de capsulâ, illorum existimabat, qui gynecæa celebrant, mulierumque amores venantur; non qui in campo, in acie conspici, & in negotiorum arduis versari malunt. Sic cùm accipiendi hospites, cùm exhibendæ solennes epulæ, edendi ludi, & instituendæ pompæ essent, sequebatur principalem magnificentiam; portentosam luxuriam fugiebat. Nec in ædificando alius fuit. Ut daret splendori ac voluptati aliquid; necessitatem & usum tamen magis respiciebat. Hinc tot ab eo exstructæ arces, tot passim eductæ moles, tot munimenta circumdata urbibus, ornamenta per pacem, in bellis præsidia ac propugnacula. Non temerè alius Homericum illud magis habuit pensi, cùm alienum principe statuit, totam noctem dormire, parcus somni, alacer usque & promptus, & virens. Virili cum primis ætate, & illis annis, qui indignantur otium, & cum negotiis committi gaudent. Senectus enim curanda indulgentius paullò, & largiori refocillanda quiete fuit, ut toleraret ac sustineret ætatis pariter & Reipubl. onus. Novimus Principes qui majestatem interpretati, tenere in abdito se, patere nemini temerè: rara sermonis miscere commercia; alienis oculis cernere, alienis auribus audire: quasi supra homines tantùm, non inter homines agerent, & humanitatem colere, hoc dignitatem perdere esset. Quàm alius noster, & quam diversus existit? Quod forum, quod templum

tam referatum unquam ac publicum est, quam Princeps noster omnium fuit? Nunquam inclusus, nunquam solus: obuius semper, & penè ultra occurrens, tantâ facilitate, ut nemo aut mediocritate ordinis sui, aut fortunarum fastidiretur. Nam licet admittendorum dignitas discrimen faceret, humanitas admittentis tamen æquabat omnes: quippe qui omnes suos agnosceret. Quod genus propositi, ut semper tenuit ante, sic neque decumbens ex valetudine mutavit: quod tempus aliàs morosos & tristiores concinnare nos solet, & consuetudinis quoddam frequentiaque movere fastidium. Legimus Tiberium, cum peragraret amœna Campaniæ, ludum animo dans, præcepisse edicto, ne quis quietem Principis interrumpet; & disposuisse armatos, qui adeuntium prohiberent concursus; ne quid molestiæ interveniret aut moræ voluptatibus: quas tantò avidius hauriebat senex, quò fruiturus brevius videbatur. Quò justius noster sibi soli dedisset ægritudinis suæ secretum, nec patuisset, præterquam cubiculariis, aut necessitudinibus suis, submotis negotiis omnibus, & totâ curarum mole in firmiores humeros rejectâ: at nihil hujus sibi indulgens, admittere omnes, audire omnes, responsa omnibus de lecto dare: atque hæc ipsa, non molestiam atque afflictionem, sed valetudinis putare solatia. Nimirum ut remissionum jucunda, non aliâ magis re, quam contentione corporis sudoreque quem lustra atque ferarum agitatio expressissent, estimare consueverat: sic gravitatem morbi laboribus fallere, & ex congressu cum negotiis refectio- nem ac levamentum petere, querebat. Laudent ad- missionum facilitatem in suo Trajano veteres: Theo- dosium Honoriumque clementes aditu prædicent: admi-

admirentur patientissimas Constantini aures: valentium ea gloria fuit: majus ac præstabilius est, hoc decus laudis infirmum atque jacentem merere. Nec ficta humanitas ista principis, & temporaria; vera ingenuaque fuit. Nam diuturna atque stabilia esse, simulata haud solent. Nec simpliciores unquam aliàs temere sumus homines, quam infirmi & graves: cum suæ quisque naturæ incumbit maximè, & facilè ponit personam, quam morbus detrectat. Aperta, sincera, candida Principis mens, non recondita, tecta ac fallax. Procul Tiberianæ artes, & quicquid ille pestilentiae ab Hetruria doctor, instar Circæi poculi instillatum ivit Principibus, ut extinctâ in iis humanâ naturâ lupinam vulpinamque induceret, & Palatinæ Minervæ, hoc est, generosæ prudentiæ loco, nescio quod ex fraude sævitiaeque conflatum in aulis dedicaret idolum. Est genus hominum vetus aularum ac frequens, qui honestâ specie, & falsis pignoribus fidei arrepunt principibus, ac optimum quemque, si odio habeant, & oppugnantem prava viderint, criminari in occulto soliti, mixtis nonnunquam laudibus, ut fidem inveniant, & sic infestius noceant. Aversabatur hos noster, & transmittabat; nec pronus suspicionibus, nec credulus temerè, & magnitudine sua innisus, allata pensabat, nec admittebat, nisi probasset illorum fidem: non absolvens quemquam nec damnans, nisi auditum, & jam convictum. Insigni gravitatis exemplo, & imitando omnibus, quos in illustri potentiâ collocavit fortuna. Non cæca illa ac temeraria, quam commiscebantur pagani; sed providentiæ filia, (ut appellabat Thebanus Vades,) hoc est, dispensatio divina. Nam his perniciosissimè insidiatur hæc pestis, &, ni

præcaveant, instrumentis egregiis, præclarisque orbat
 virtutibus, quò, his remotis, prava turpiaque prævale-
 ant. Non ille virtutes suorum, non ignorabat vi-
 tia: illas fovebat ac æstimabat, & hæc ferebat, si tole-
 rabilia, & bonis mixta. Homines odit, qui vitia o-
 dit: quorum nec emendatissimi planè expertes. M.
 Porcius Cato jumenta quidem mancipiaque ætate fra-
 cta, atque sic inutilia, periade ut calceos veteres atque
 detritos, solebat projicere: ratus, alenda non esse,
 quæ sui nullum præberent usum. Sordidum noster
 & inhumanum illud existimabat: benignus & libera-
 lis imbelli illorum ætati, quorum opera industriaque,
 vigentibus annis, usui magno sibi fuisset. Quorum
 complecti & liberos, ac vel sufficere emeritis genitori-
 bus, vel aliâ ratione eosdem curabat provehere. Nam
 apud bonos pro merito etiam est, natum à bene meri-
 tis esse. Quemadmodum autem calorem beneficum
 Solis lumē vicinioribus terris impertitur haud tantum,
 sed latè omnia circum, quâ radios suos diffundit (&
 quò non diffundit?) sidere suo fovet & recreat: sic
 Princeps noster in eos haud tantum, qui circa ipsum,
 atque à latere veluti essent, bonitatis suæ dispensavit
 munera; sed in omnes dispersit: ac si parentis omni-
 um nomen mereri non posset, ni mereretur benè de
 omnibus. Quàm ille semper de nobis sollicitus fuit?
 Quàm id perpetuò cogitavit, egit, contendit, ut tuti
 per bellum, florentes pace ageremus? Quem ordinem
 sibi non obligare beneficiis studuit? Nec conservare
 ejus statum modò, sed meliorem etiam facere? Quot
 produxit in lucem è tenebris? Quot ex non magnis ac
 mediocribus rebus ad opes provexit & abundantiam?
 Jam miseros & evolutos fortunis, temporum casi-
 bus,

bus, quàm fovit solatusque benignè est? Quàm intercessit illorum inopiæ, & vicit fortunam, erexit spem; novumque & melius circumdedit fatum? Errabat ac vagabatur infelicium turba, pars orba laribus, pars vacua spe redeundi ad sua, quorum debita, quæ belli exaggerarat immanitas, pretia ipsa transcenderant. Occurrit bonitas Principis; & ut agellos suos desertos squalentesque hæcenus repetere mallent, ut tuguriola deusta flammis hostilibus ex ipsis ruinis excitarent denudò, & vetera abolevit reliqua, & vectigalia annorum aliquot in futurum remisit, condonatoque pretio ædificandi præbuit materiam. O quanta bonitas Principis est! qui detrahit sibi, quod donet aliis: qui fiscum suum pauperat, ut paupertatem suorum levet! Hoc verè Principem agere est: hoc Patrem communem: non superbire inanibus titulis, & quibus laudibus careas, gloriari vanissimè. Convicium fuerit, CLEMENTEM dici, qui immitis & asper: nec, nisi per contumeliam, durus ac barbarus, vocabitur BONUS. Mimica hæc sunt, quæ adulatio humilibus, aut terror miseris exprimit. CLEMENS audiat noster: talem enim experti sumus. BONUS audiat noster, quia & fuit. Hos titulos nobis, non assentatio, non metus fingit; affectus, amor, pietas subjicit, pietate & beneficiis Principis provocata. Amor enim amorem parit: & Princeps amari, ni ipse amabit, vix potest. Vellem hæc lampada, AUDITORES, tradere, & quæ sequuntur, narranda relinquere aliis. Neque enim satis in ea, aut vox, aut sermo, aut oratio durat; & spiritus ipse propemodum fugit dicentem. Dippoldiswalda municipium Misniæ, tertio supra Dresdam lapide jacet, agris, pascuis, silvis,

vis, montibus, amœnissimo loco. Hic gravem ætatem dum venationum voluptate virili, qua capiebatur maximè, per oportunitatem anni levare tempus insistit Princeps, langvorem illicò contrahit. Qui auctus morâ & ingravescens vix redeundi tamen voluntatem, nec nihil diu obluçtato, extorsit. Delatus Dresdam vacat medentibus: nec, interqviescens, quicquam tamen magnoperè queritur. Nam nequæ cruciatu ullo affligebat corpus, & placida tantùm silentique peste depascebat luccum vigoremque ejus infirmitas. Neque enim tam morbus erat, quàm veterenus ætatis, quod incumberat, & senium grave. Quod ipsam in mentem cum nihil valeret, & intentatam relinqueret prorsus, negotia interim, & curæ regiminis publici non excludebantur. Inter hæc trahebatur tamdiu malum, quàm sustineret se: consumtis præsidiiis & alimentis omnibus, sibi ipsum concessit. Quid in articulo isto faceret Princeps? Aut quò converteret se opem auxiliumque expectans? An ad immensum illum apparatus armorum, & quam instructam habebat ingentem tormentorum vim? Atqui hæc instrumenta mortis ac fabricæ sunt; non amolimenta ac præbia, quæ arceant atque avertant. Equile Martium respiceret, & illam superbam phalerarum per plura atria dispositam pompam? Mors equidem peditemque opprimit: nec Pegasus ipse omni alarum remigio prævertat atque effugiat. Cogitaret thesauros, & nobilissimum illud Dædaleorum operum ac artificiorum horreum? Non auro gemmisque capitur mors, nec ullam ingeniorum solertiam manuumvé attendit. Subigit omnia: proculcat omnia: sive in rara ac admiranda, sive in vilia ac invulgata incidat, nullo discrimi-

ne

ne tollit cuncta & rapit. In illum se toto ferebat animi impetu, in eo omnem fiducia suæ reponebat spem, qui solus, aut ingruentem mortem repellere, aut jam exceptam elidere, & mox elisam in novam lucem convertere potest. Quem cum jam ante constituisset sibi VITÆ SCOPUM, & symbolo esset testatus, nunc inter suprema ante oculos sibi proposuit maximè, in quem suspiceret, in quem dirigeret cogitationes omnes ac vota; imò quem apprehenderet, & complecteretur non avellendus. Itaque nihil in animo, nihil in ore atque sermone morituri versabatur aliud, quàm Servatoris memoria nomenque dulcissimum. Quod in clamabat, quod invocabat perpetuò, quod tanquam arcem aut clypeum apprehendebat; quod ultimum erat, in quo & vox & vita deficeret. O felicissima mors, quæ in hoc ipso obitur nomine! O beatissimus excessus, cum CHRISTO Duce transimus ad CHRISTUM! Transit, transiit ad eum Princeps: imò secutus trahentem est; cum invocanti, adesset præsto; & confidenti in se, porrigeret manum; & apprehensum Dux ipse & via, assertorque ac vindex, deduceret. Et quò deduceret? in sedes cælestes, in regiones beatas illas, ubi secura & jucundissima mansio: in tranquillitatē illam, quā nulla inquietat tempestas: ad fontem vitæ, qui nunquam exaret, semper abundat: in illud arcanum & inaccessum prophanis secretum, quod habitat DEUS, & implet æternitas. Heu lux, heu Pater Patriæ, quò abis! Quo nemo pietate religiosior, justitia sanctior, prudentia consultior, belli pacisque operibus major, illustrior, clarior fuit? Quem unum imprimis Principes colere, suspicere Reges, æstimare Cæsares, amare omnes & vene-

venerari, amicum, socium, patronum, custodem ac servatorem. Unde consilia dubii petere, exposcere laborantes opem, securitatem sperare sibi felices solebant. Heu fulcrum imperii ac columen! Heu libertatis asylum & arx! Tutela quietis publicæ firmissimumque vinculum pacis! Heu religionis anchora, statioque & portus in omni tempestate certissimus! Eamné calamitatem incidere nos, ut lares nostros ac focos, ut conjuges nostros ac pignora, ut fora ac tribunalia, ut ipsa templa ac aras, cum salva & integra teneamus, te uno, in tantis muneribus tuis, carere oporteat? O terra, ô mare, quod levamentum cladi nostræ, quod tanto remedium vulneri, & ubi locorum, inveniemus? Confidunt ad certos siderum ortus tempestatum furores, & verso stellarum positu post spurcos & fœdos, amœni & placidi redeunt dies. Exspectandusné & nobis cujusdam benefici astri exortus est felix, quod rumpat hæc nubila, & dissipatis luctuum tenebris vigorem ac lumen attonitis reddat? Vos facietis, Vos ô quaternaria sidera nostra, quibus Sol ille Patriæ, Divus Pater, cum statione mortali decederet, regimen omne ac jus in ditiones, tanquam cœlum suum, transcripsit. Sacer naturæ hic numerus, quæ rerum principia in eo sacravit: Sacer Philosophiæ est; quæ fontem æternitatis atque radicem hîc posuit. Sacer & patriæ in posterum erat: quippe à quo securitatem atque felicitatem suam expectat. Conserite igitur fulgores beneficos, non bini, ut ante, sed jam quaterni Castores: & tu inprimis JOHANNES GEORGI, qui sacrum hunc chorum, tanquam magister aut præsul, ducis, majus atque potentius huc consere jubar. Fovete pariter
ac

ac recreate benigno vestro aspectu concussa & sauciata hoc tanto casu membra patriæ: & quas bellorum ante prostravit immanitas, colligite vires & instaurate. Vobis religio ac pietas, vobis sanctitas legum ac juris manus suplices tendunt, paremque paternæ tutelam atque præsidium non magis expèctunt à vobis, quam certâ fiduciâ à vobis expectant. Artes etiam bonæ & Musæ omnes prosternunt se vobis, vestramque implorant opem, ne aut vilescant contemptu, aut contrahant maciem extra solatia positæ. Atrata hæc quidem & luctu sordentes ad pedes vestros nunc jacent, erectæ mox tamen, & pietate vestrâ refortæ, quas posuerunt, resument laureas, & in ornatûs pristini decora triumphaturæ velut resurgunt. Id operatæ assiduè ut famam perennem, ut immortale nomen paternis vestrisque beneficiis circumdent. Et quosnam magni Heroës aut certiores victuræ gloriæ obfides, literis; aut veriora æternitatis instrumenta, quam decora ingenia habent? Vive JOHANNES GEORGI, Augustalis Elector; Vive AUGUSTE, Præsul inclite; Vive CHRISTIANE, & tu MAURITI: Vivite fratres Serenissimi ac Illustrissimi, florentes opibus, felices consiliis, invicti concordia! Vestrum amorem, vestram fidem, vestram concordiam, nulla aut frangat aut perimat vis, nulla corrumpat aut violet fraus, & nullus umquam dissolvat dies. Vestra concordia, nostra felicitas: vestra concordia, patriæ salus: vestra concordia, votum refugiumque bonorum omnium est. Quicquid virtutis, quicquid laudis & gloriæ in proavis vestris, ac avis; in patre & patruo, quorum geritis nomina, eminuit olim ac fultit; hoc representate seculo, hoc propagate ad posteros, majore

majores aut pares. Implete maxima nominum omnia, & reddite nobis excelsum atqve inviſum MAURITII animum: pietatem AUGUSTI & ſapientiam: magnitudinem CHRISTIANORUM ac bonitatem, & Patris unius hæc omnia; Tuqve inprimis JOHANNES GEORGII: ut non vocabulo tantum, ſed univerſa gloria etiam PRIMO par, & ALTER potius, quàm SECUNDUS exiſtas.

D I X I.

ORATIO SEXTA,
 SERENISSIMÆ PRINCIPI AC DOMINÆ,
 DOMINÆ
 MAGDALENÆ SIBYLLÆ,
 BRANDENBURGICÆ,
 DIVI
 JOHANNIS GEORGII I.
 ELECTORIS SAXONIÆ,
 VIDUÆ,
 DICTA IN TEMPO ARCIS,
 IPSO EXEQVIARVM DIE,
 ANNO MD. LXX. LIX.

SI locus ullus superesset precibus, haberentqve vota, quò caderent, id ante omnia in præſenti optarem, ut superſedere his lacrimis penitus ſquaioreqve nobis liceret; aut mihi perinde, ut vobis,